

EXCURSIES NAAR DE ZUIDERZEE WERKEN
ADRES T.J. DE VRIES & CO. ZÜRICH. TELEF. NO. 4.

MOTORBOOT ZUIDERZEE.

links: De helling
in het Van der
Werf-tijdperk

125 jaar scheepswerven aan de Woudvaart

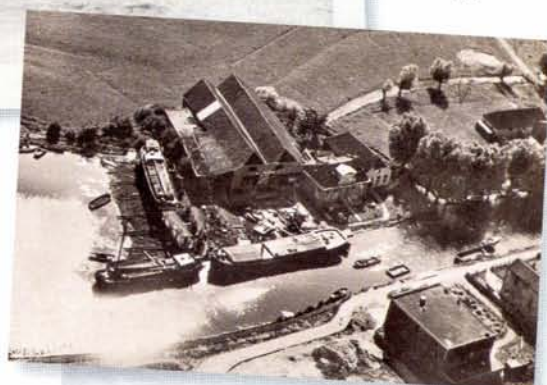
De lange historie van jachtwerf Joh. Van der Meulen aan de Woudvaart in Sneek fascineerde Jelmer Kuipers, specialist op het gebied van de Friese ijzervloot. Voor Spiegel der Zeilvaart selecteerde hij de hoogte- en dieptepunten. Tekst: Jelmer Kuipers

Het was de tijd van de wederopbouw. Als de wind uit het zuiden kwam, hoorde je in Sneek het geluid van het klinken van de nagels, afkomstig van de scheepswerf aan de Woudvaart. Niemand die klaagde over geluidsoverlast. In plaats daarvan zei men: 'Hoor, bij Fikkers hebben ze ook weer werk.' In de oorlogsjaren daarvoor had Fikkers sr. de werf overgenomen van de gebroeders Van der Werf. Deze broers Gerlof en Minne hadden geen andere oplossing gezien dan te verkopen toen de bezetters hen wilden dwingen om motorspitsen om te bouwen tot landingsvaartui-

gen waarmee de Duitsers het Verenigd Koninkrijk zouden veroveren. Of Fikkers dit uiteindelijk wel gedaan heeft, is niet bekend.

Het is een ontbrekende bladzijde uit de verder rijk gedocumenteerde geschiedenis van de huidige scheepswerf, die begint als in 1889 aan de Steenwijkervaart (de oude naam van de Woudvaart) het eerste in Friesland gebouwde ijzeren schip van de helling glijdt. Eerder dat jaar had de Groningse scheepsbouwer Berend Barkmeyer voor zijn twee zonen een oude dakpannenfabriek (een 'panwerk') opgekocht om een werf te beginnen. De broers gingen direct aan de slag. Ze braken de bestaande gebouwen af en zetten ervoor in de plaats twee aan elkaar gekoppelde schuren met een woonhuis. Nu nog is te zien dat de schuren deels uit sloophout van de oude fabriek zijn gebouwd. Naast de schuren legden ze twee langshellingen aan. De vrijgezelle broers Jan en Gerrit namen hun intrek in de woning,

In 1913 bouwde meesterknecht Tjibbe Hiemstra op de werf een prachtige tjotter, een 'fjouwer-acht' die nu in de collectie van het Mariner's Museum in de VS ligt

boven: Luchtfoto van de werf na 1921, het bedrijf bestond uit twee loodsen (31 x 25 m) een woonhuis en een knechtenwoning. onder: Barkmeyer, na 1921

samen met hun eveneens ongehuwde zuster Kunje, die huishoudster werd. De Barkmeyers hielden blijkbaar van aanpakken en hadden geen zin om op de Friese bureaucratie te wachten. Hoewel de burgemeester van Sneek pas op 16 december 1890 de vergunning af gaf om een sloopstimmerwerf op te richten, gleed al op 6 november 1898 het eerste schip van de helling. Na dit ijzeren roefschip (skûtsje) zouden er nog zo'n tweehonderd exemplaren volgen: beurtschepen, potschepen, roefschepen, kaasjachten, paviljoenschepen. De eerste exemplaren hadden

RIJKE HISTORIE

- 1889** Jan en Gerrit Barkmeyer, zonen van scheepsbouwer Berend Barkmeyer uit Brittil (Groningen) beginnen een scheepswerf in een voormalige dakpannenfabriek aan de Woudvaart. Bouw van ijzeren tjalken en klippers.
- 1906** Minne Molle van der Werf uit Kootstertille neemt de werf over. Tjalken, klippers, motorvrachtschepen en "luxe jachten". In 1912 bouwt Van der Werf een door een petroleummotor aangedreven dwarshelling, een noviteit!
- 1919** De twee oudste zonen Gerlof en Minne nemen het bedrijf over, dat verder gaat als Firma G. en W. van der Werf, elektrische scheepsbouwwerf 'De Tijdgeest'.
- 1942** Overname door J.T. Fikkers uit Muntendam, in 1947 opgevolgd door zijn zoon B.J. Fikkers. Na de oorlog veel reparatie- en herstelwerk.
- 1958** Adrianus van Nugteren, telg uit een bekend Groninger scheepsbouwer geslacht, krijgt de werf in bezit. Een strategische zet van de familie om in Friesland voet aan de grond te krijgen. Na enkele jaren verhuist hun bedrijf naar een industrieterrein in Sneek. Kempenaars (voor die tijd mooie en grote vrachtschepen) en viskotters.
- 1962** Tjeerd van der Meulen uit Joure vestigt zich op de werf. Overgang van ijzeren scheepsbouw naar exclusieve houtwerf. Bouwde tot 1980 ruim honderd eikenhouten schouwen, in lengte uiteenlopend van 2,50 m tot 9 m. Tegenwoordig specialist in restauratie van Friese jachten, boeiers, hoogaarden en bidders, maar ook opvallende nieuwbouwprojecten.

nog de wat hoekige kop en kont, naar Groninger model, maar kregen allengs de fraaiere Friese rondingen. Opvallend was de bouw in 1893 van een schelpenzuiger.

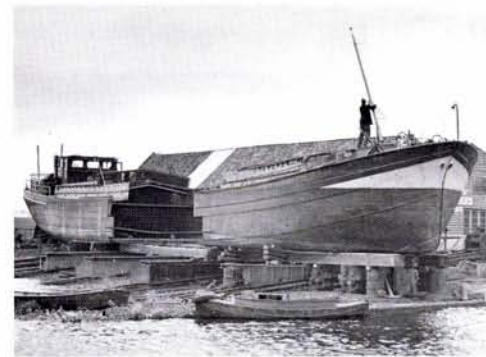
Tijdgeest

De Barkmeyers droegen in 1906 het geheel over aan sloopstimmerman Minne Molle van der Werf uit Kootstertille. Van der Werf en zijn zonen hebben in totaal zeker zestig skûtsjes gebouwd, waarvan er nog ongeveer twintig bestaan. Op hoge leeftijd heeft Van der Werf mij eens verteld dat de bouw van een skûtsje ongeveer zes weken duurde. Dan werd het geverfd en geteerd en te water gelaten. De aftimmering van het binnenwerk en de tuigage volgden daarna pas. In de jaren twintig van de vorige eeuw nam

de nieuwbouw van bedrijfsvaartuigen snel af. Het laatste skûtsje gleed in 1917 van de helling. Hier kwam wel meer reparatie en hellingwerk voor in de plaats. De werf, door de gebroeders Van der Werf inmiddels 'De Tijdgeest' gedoopt, deed haar naam eer aan en stapte na 1930 over op stalen bakdekkruisers en dubbelkajuit motorjachten. Hiermee verwierven ze bekendheid van Groningen tot Rotterdam, zelfs tot in Antwerpen. Ook bouwden ze veel houten jachtjes. Na de intrede van de lattenbouwmethode zagen talloze BM-ers, Zestienkwadraten, Vrijbuiters, Larken, 22m² jachten en kajuitzeiljachten aan de Woudvaart het licht.

Ijzer wordt hout

Met de komst van sloopstimmerman Tjeerd van der Meulen 1962 komt er definitief een einde aan ruim 70 jaar ijzeren scheepsbouw. Van der Meulen was afkomstig uit Joure, waar hij Zestienkwadraten en 22m²-en had gebouwd net als snelle Vrijheids (onder andere de V123, 124 en 125). Ook had hij ervaring met de bouw van houten schouwen, een expertise die eveneens bestond op de werf in Sneek. Deze schouwen zouden uitgroeien tot een specialiteit van de nieuwe werf van Van der Meulen, nu uitsluitend gericht op houtbouw. In de periode 1963-1980 liepen er zeker 140 eikenhouten schouwen van stapel, waarvan 40 kajuitschouwen en een paar vissermanschouwen. Ooit is er één Friese wedstrijdschouw gebouwd. Daarnaast restaureerde de werf talloze Friese jachten en boeiers. Er is nooit van tekening gebouwd. Maten stonden in een notitieboekje dat zelden werd geraadpleegd. Een schouw op zeven meter besteld, kon heel goed 7,10 meter lang worden omdat hij dan 'mooier uit het hout viel'. In 1979 werd voor het eerst wél van tekening gebouwd (afgezien van

Verlenging van ms Voltu Subito door Fikkers

de Zestienkwadraten). Het ging om een Staverse Jol naar ontwerp van Johan Elsinga. Het tweede schip volgde pas in 1987. Een pluut in irokoehout naar ontwerp van Martin Bekebrede. De houtkeuze betekende aanvankelijk dat deze pluut niet in het Stamboek kon worden opgenomen. Een paar jaar later is dit alsnog gebeurd. Sinds 1991 staat de werf Joh. Van der Meulen onder leiding van Henk van der Meulen. De derde generatie Van der Meulens op de werf in Sneek, maar met het scheepsbouwen in zijn DNA sinds de negentiende eeuw. Onder de leiding van Henk van der Meulen zijn de loodsers aangepast, waardoor de werf grotere restauratieklussen kon aanpakken. In de, in tegenstelling tot vroeger, verwarmde loodsers zijn inmiddels al vele hoogaarden en bidders gerestaureerd. Het Friese Statenjacht is een jaarlijks terugkomend schip, dat geheel volgens planning in conditie wordt gehouden. Maar de huidige werfbaas schuwt het moderne houtwerk ook niet. Mooi voorbeeld is de Riva-achtige sportboot die de werf een paar jaar geleden met de modernste technieken heeft gebouwd.

De huidige werf van Joh. van der Meulen

